

KES, KURAT, SELLE PISTIKU VÄLJA TÕMBAS !

„Kes, kurat, selle pistiku välja tõmbas?“ oli Siimu esimene mõte, kui ta ehmatusest toibus. Tema viimases mälestuses segunesid AI2050 konverentsilt lennujaama saabumine ja mõtted kodusest voodist, kui ta SelfDriverit tellis.

Jah, mugavas maapinnasõidukis istus ta siinamaani, kuid see ei liikunud kuhugi – masina oli peatanud juhuslik teeäärne puu.

Kui Siim juhtunu üle juurelda üritas, tajus ta äkki, kui kahtlaselt vaikne tema peas on. Ta püüdis keskserveriga ühendust saada – täielik vaikus. Alles mõni päev tagasi konverentsil oli ta koos kolleeg Andresega kohalikku 9G võrgutehnoloogiat kiitnud. Nende eduloo osaks sai AIU moodulite istutamine otse kasutajate ajudesse. Nii oli rahvas pidevalt kogu maailma infoga kursis. Kõik olid sellega harjunud ja AIU-st oli kümne aastaga saanud iseenesestmõistetav mugavusteenus. Ja nüüd oli see võrk maas.

„Kes, kurat, selle pistiku välja tõmbas?“ mõtles Siim uuesti.

Kuni Siim mõtteid kogus, hakkas õues valgeks minema. Kõigepealt oli vaja SelfDriverist välja pääseda – õnneks polnud see keeruline. Väljas avanev vaatepilt ehmatas teda korralikult – teel seisid kaootiliselt kõikvõimalikud isesõitjad. Siim jooksis esimese liikumatu masina juurde. Selles istus klaasistunud silmadega naine, kes jõllitas liikumatult oma telefoni. Ekraan oli pime. Siim kiskus isesõitja luugi lahti ja raputas naist – ei mingit vastust. „Jooksis vist kokku,“ mõtles Siim ja pani kiirdiagnoosi: *Deliriums Instagrammus*. Mõned uuendused tagasi oli AIU tarkvarasse lisatud turvalülitus, mis pidi inimese tegevuse külmutama, kui ühendus keskserveriga katkeb. Vastasel juhul võisid ootamatusse olukorda sattunud inimesed endale ja teistele oskamatuslega viga teha.

Siim vaatas ringi. Selliseid kokkujooksnud inimesi oli kõikjal – nii isesõidukites kui tänaval, ja nad kõik vaatasid tühjade suurte silmadega, kes kustunud ekraani, kes olematusse.

„Ja kus on Andres?“ meenus Siimule äkki. „Ta sõitis ju koos minuga.“ Aga isesõitjas polnud kedagi. „Küllap samamoodi *Delirium Instagrammuse* ohver,“ mõtles Siim kurvalt. „Huvitav, miks mitte mina?“ Siis meenus talle, kuidas omal ajal, süsteemi arendusjärgus oli ta enda AIU seadmel uuendused lihtsalt kinni keeranud.

Üksi zombisid täis linnas, arutles Siim endamisi. Mida teha? Hakata ise mõtlema? Siim turtsatas. Eriti harjumuspärane tegevus see ei olnud – loomupäraselt niigi laisad inimesed muutis AIU seadmete paigaldamine veel laisemaks. Kui nüüd side kuidagi püsti saaks, tuleks kõik muidugi tagasi. Aga miks tugimastid vaikivad? Siimule kargas pähe mõte, et ehk ei olegi ta üksi – äkki leidub veel keegi, kelle pärisaju AIU väljalülitamisega tööle hakkas?

„Liisa!“ karjatas ta peaaegu täishäälel. „Muidugi!“ Liisa tegeles omal ajal põhjalikult AIU süsteemiga ja oli selle esimene populariseerija juba 2030 aastal, kui tehti katseid koeri ja ahve intelligentseks muuta.

Siim hakkas jooksuma. Ta teadis, kus Liisa elab – olid nad ju aastakümneid sõbrad olnud. Juba nägigi ta Liisat tänaval seismas ja käega korduvaid viskeliigutusi tegemas. Paistab, et jooksis „Pokemon Gone’i” mängimise ajal kokku, järeldas Siim. Ta püüdis Liisat raputada, kuid midagi ei juhtunud. Naine seisis endiselt paigal ja kordas liigutusi, mis talle silmnähtavalt haiget tegid.

Liisa on vaja kuidagi toimima saada, mõtles Siim. Tema teab, kuidas AIU täpselt programmeeritud on. „Kuidas siis saab, kui kuidagi ei saa, aga saama peab?” kummitas lause Siimu peas. Ta oli seda varemgi kuulnud...

„No muidugi Mati!” hüüdis Siim jälle valjult. Kuidas ta selle peale kohe ei tulnud! Ainult kas ta julgeb... Mati nimetas end ülbelt „viimaseks inseneriks”. Mõne aasta eest sattus Siim temaga tõsisesse konflikti, sest avalikul üritusel julges Mati tema käest küsida, et mis siis saab, kui pistik välja tõmmatakse. „Seda ei saa juhtuda!” oli Siim vastanud. „Kõik sidekanalid on mitmekordselt dubleeritud ja kui ühes kohas tekib rike, saadetakse Albo(IIi)t-robot seda automaatselt kõrvaldama. Nii on see tõrgeteta juba seitse aastat toimunud!”

Nüüd kogus Siim julgust ja lootust, et Mati kui tuntud skeptik toimib hetkel oma aju, mitte AIU baasil. AIU paigaldamisest ei olnud vana insener siiski pääsenud – kahetuhande neljakümnendatel tehti see kõigile riigi elanikele kohustuslikuks. Veel lootis Siim, et Mati elab seal, kus vanasti.

Päike oli juba üsna kõrgel, kui seitse kilomeetrit maha jooksnud Siim Mati majani jõudis. Vähemalt on aktiivspordist kasu, mõtles ta hingeldades.

Pealt-seitsmekümnene Mati istus õues, võttis päikest, jõi õlut ja kuulas mingist imelikust vanaaegsest agregaadist arhailist muusikat – kostus rohkem kui kolm erinevat sõna järjest ning isegi meloodia oli olemas. Viimati oli selline muusika populaarne sajandi alguses, oma kuuskümmend aastat tagasi.

„Mati, ole sõber ja aita,” lausus Siim väriseval häälel, pikema sissejuhatusega. „9G on maas ja AIU on külm!”

„Tohoh, seda ma vaatasin jah, et AIU ei käi enam ajudele ja ei ürita mind vanast peast ümber kasvatada. Õlut tahad?”

Siim jõi mõnuga ja rääkis, mis on juhtunud. „AIU on vaja tööle saada, muidu riigitäis inimesi hakkub, kui bioloogiline kütus otsa saab! Ja Liisa on ka kokku jooksnud!”

Liisa nime kuulmine tekitas Matil külmavärinad ja ta tundis, et süda jätab mõned löögid vahele. Ta polnud Liisat juba kolmkümmend aastat näinud. Omal ajal oleks ta teinud kõik, et Liisa südant võita, aga kõik jäi sinnapaika. Ta teadis, et Liisast oli saanud edukas daam, kes algul tegeles AIU arendusega, pärast aga võitles selle eest, et AIU saaks tasuta paigaldatud ka vähekindlustatud inimestele.

„Ega siis midagi. Vaatame, mida teha saame,” ütles Mati. „Eks tuleb ta AIU-le saata käsk aju tööle panna.”

„Kuidas sa seda teha kavatsed?” uuris Siim – ja punastas kohe oma rumala küsimuse pärast.

„Vaata, asi on tehniliselt üsna lihtne,“ alustas Mati. „AIU koosneb kontrolleriist ja sideliidesest, millel on saatja ja vastuvõtja. Aga süsteem on disainitud sedasi, et saatja ning vastuvõtja toimivad eri sagedustel – mõistad? AIU võtab vastu ühel ja saadab välja teisel sagedusel. Mina jõudsin õnneks oma AIU üle enne kontrolli haarata, kui massilised uuendused tulema hakkasid. Ma leidsin turvaaugu, millega saan ise oma AIU programmeerida nii, kuidas MINA tahan, mitte nii, kuidas kästakse.“ Mati muigas. „AIU saatja saab tööle panna sagedusel, mis on ette nähtud vastuvõtuks, ja vastupidi. Kahjuks on selles režiimis saatevõimsus üliväike, ehk tuleb olla teisele AIU-le üsna lähedal.“

„Ja sa olid kõik need aastad vait!“

„Otse loomulikult! Kõike ei saa ju avalikustada. Kui tahad olla oma mõtetes vaba, pead teistele välja saatma seda, mis on nende arvates õige. Lihtsalt ellujäämisinstinkt! Proovi näiteks midagi keelatud mõelda.“

Siim proovis mõelda, kuidas ta Heterobaaris vanu aegu meelde tuletab ja politseid peksab. Ja ta aju ei saanudki elektrilööki! Edasi mõtles ta selle peale, kuidas ta oma ülemuse, sideministri, bensiniiga üle valab – sinna juurde mõtles ta, et tänapäeval saab veel kuskilt bensini – ning põlema pistab. Sellest mõttest hakkas tal lausa mõnusalt soe. „Nüüd ma saan aru. Mõelda tohid seda, mida tahad, aga tahad seda, mida tohid.“

„Just! Sedasi saab inimesi nutikalt sobivas suunas juhtida,“ ütles Mati. „Aga läheme asja kallale. Tule oma peaga hästi minu pea lähedale.“

Siim tuligi. Veidi aja pärast kargas ta püsti, tõstis käe üles ja röökis täiest kõrist: „Teenin Maailmaliitu! Maha robotiline diskrimineerimine!“

Mati naeris. „Asi töötab, ma saan sulle oma tahtmisi pähe panna. Olgu, läheme teeme Liisale taaskäivituse. Ma võtan igaks juhuks oma seljakoti kaasa.“

„Selle, mis sisaldab midaiganes?“ meenutas Siim.

„Sellesama. Kogemused on näidanud, et iial ei tea, mida vaja läheb.“

Nad läksid kahekesi tuldud teed tagasi ja leidsid kokkujooksnud Liisa ikka „Pokemon Gone’i“ mängu mängimas.

Kui Mati Liisale lähemale läks, oi-kui-lähedale, hakkas ta süda kõvemini peksma. Ta ei ole kolmekümne aastaga muutunud, mõtles Mati, noh vaid natuke vanemaks jäänud. „Ei ole õige aeg – süda, rahune maha!“ andis Mati ajule käskluse.

Ta südamerütm taastus. Veidi aja pärast lõpetas ka Liisa käega vehkimise. Mati ja Siim püüdsid tasakaalu kaotanud Liisa kinni ja aitasid ta istuma.

„Kus ma olen? Kes ma olen?“ Liisa pilgutas silmi. „Pokemon Gone, mine käima! Mis toimub? kus on Busterix ja Ivaaaa...“

„Tavalised *Delirium Instagrammuse* võõrutusnähud,” naeris Mati. „Ootame veidi.”

Mõne aja pärast Liisa silmad selginesid ja ta küsis, kus on AIU serveriühendus. Nüüd seletasid mehed asja ära.

„Ja sina kui AIU süsteemi üks põhilisi disainereid oskad ehk aidata,” lõpetas Siim.

Aga kust alustada? Kolme peale jõudsid nad järeldusele, et kõigepealt on vaja vaadata, kas sidekeskus toimib. Selleks oli vaja jõuda kesklinna – nii hakkasid nad kolmekesi astuma.

„Stopp!” hüüatas Mati poolel teel. „Kuulake!”

„Ei midagi,” ütles Siim.

„Ainult tuulekohin,” kinnitas Liisa.

„Te ei kuule midagi, sest te ei saagi kuulda!” Mati osutas kahe maja vahel olevale putkale, millele oli suur punane nool peale maalitud. „Ei unda! Tähendab, elektrivõrk on maas.”

„Mis hullu juttu ajad,” vaidles Siim. „Igal majal on päikesepaneelid, osadel tuulegeneraatorid... Kolmekümnendatest saadik toimub ju ainult hajustootmine!”

„Heh,” vastas Mati. „Meie hajussüsteemid võivad olla kuitahes vinged, aga elektrivõrgustandard pärineb kahekümnenda sajandi algusest. Vahelduvpinge sagedusega 50 hertsit!”

„Ja igal mikrotootjal on seade, mis seda 50-hertsist pinget teeb,” ei jätnud Siim jonnit. „Kõik läheb ju ühisesse võrku. Päike paistab, elektrit peaks nagu muda olema!”

„Elektrit ongi nagu muda. Aga kui need seadmed ei tea, mis ajal anda positiivset, mis ajal negatiivset pinget poolperioodi, tuleb süsteemi kiiresti kaos. Võrgu üldine sünkronisaator on maas,” seletas Mati juba üsna pahaselt. „Tänu sellele on kogu infotehnoloogia siruli ja ei toimi meie riigi lipulaev 9G.”

Siim ja Liisa punastasid – selle peale ei olnud nad mõelnudki.

„Jama on selles, et sünkronisaator asub teisel pool linna,” lausus Mati kurvalt. „Aga meil ei ole palju aega. Vaadake neid inimesi – sajad on päikese käes, paljud on autodes lõksus. Kuigi nad on säästurežiimil, tekib varsti vedelikupuudus.”

Liisa ja Siim kuulsid üle aastate taas lauset: „Kuidas siis saab, kui kuidagi ei saa ja saama peab?”

Mati ohkas. „Kuidas me õigeks ajaks sinna pääseme? Kõik sõiduvahendid on ju surnud.”

„Aga kas te mäletate riigi esimest isesõitvat autot?” küsis äkki Liisa. „See on nüüd TechMuzis... tehnikamuuseumis.”

„Isesõitev...” osatas Mati.

Ka Siim muigas. „Sa ju tead, et isesõitev oli see vaid vormiliselt, tegelik juhtimine toimus juhtpuldil. Nagu meie lapsepõlve mänguautod.“

„Meil tuleb see masin kätte saada,“ ütles Mati. Sõna „TechMuz“ tuletas talle meelde vanu aegu – nii umbes 15 aastat tagasi, kui tehnikamuuseumis veel õppetööd tehti ja tema samas majas töötas. Sellesama asutuse aktivistide poolt väljatöötatud ning edulooks saanud AIU hakkas oma loojaid sööma. Kuna igal inimesel, kes AIU-d omas, oli võimalik hankida suvalisi teadmisi suvalisel ajal, tõusis inimeste intelligentsustase ja nad ei pidanud enam pingutama, et midagi õppida. Seetõttu muutusid kõikvõimalikud koolid siin riigis mõttetuks ja täitus inimeste unistus – lõpp tuupimisele, mida oli ka omaaegne minister ja hilisem AIU patroon valimiskampanias lubanud. Kui tekkis – või tekitati – vajadus teadmise järele, oli võimalik see kohe andmepilvest alla laadida. Esialgu jäid endistesse haridusasutustesse tööle vaid aktivistid ja juhtiv personal. Aga ajapikku kadusid nemadki. Nende järele polnud lihtsalt vajadust, kui vägevamad asutused muutusid interaktiivseks reaalvirtuaalseks muuseumiks nagu TechMuz.

„Peame sinna minema, kuigi ei tahaks,“ ütles Mati. „Äkki on midagi, mis meile kasuks tuleb, veel sinna alles jäänud. Parem ikka kui mitte midagi.“

„Õnneks on see lähedal,“ ütles Liisa. „Vaja vaid mäest alla minna.“

„Kuidas me sisse saame?“ küsisid Liisa ning Siim nagu ühest suust, kui kohale jõuti.

„Läheme tagaukse juurde,“ vastas Mati ning võttis seljakotist välja suure kruvikeeraja. „Sedasi,“ naeratas ta ja ajas kruvikeeraja ukse juures oleva bioandmete skänneri külge.

Pärast väikseid pingutusi eraldusid skänner ja majasein teineteisest ning skänner jäi juhtmepuntra otsa rippuma.

„Nii, nüüd on vaja ukse elektromagneti otsad üles leida,“ pomises Mati ning võttis oma kotist väikese aku.

Pärast väikest katse-eksituse meetodil pusimist käis klõps ning metallitükk, mis oli ukse ja elektromagneti vahel, allus elektromagnetismi seadustele. Uks läks lahti.

„Sisse saime, aga kustkohast seda iseautot leida?“ arutles kolmik pominal. Edasi liikudes jõudsid nad fuajeesse, kus oli üleval näitus.

„Joogid!“ hüüdis Liisa ja viitas automaadile, mis seisis pimedana nurgas.

Kruvikeeraja, lõiketangid ning kaasavõetud aku tegid taaskord imet ja automaadi sisu muutus suuremat vägivalda kasutamata kättesaadavaks. Janu kustutatud ning lihamaitselised veganpallikesed peale söödud, otsustati, et automaadi ülejäänud sisu võetakse kaasa siis, kui sõiduvahend on leitud.

„Vaadake, auto!”

Seal ta seisiski, täies hiilguses.

„Peame lootma, et sisikond on ka säilinud,” ütles Liisa. „Ja kustkohast võtta nii palju elektrit, et teise linna otsa sõita?”

Siim kui masina väljatöötaja muheles. „Küll ma midagi välja mõtlen. Praegu on vaja veenduda, et kõik vajalik oleks olemas. Ja kui pole, äkki selle maja kolakambritest leiab.” Siis hakkas ta iseautot lähemalt uudistama, nagu näeks esimest korda. Rattad olid all – järelikult pidid alles olema ka mootorid nende sees; kapoti alt aga vaatas välja suur juhtmepundar, mille küljes tolknes umbes peopesa suurune plaat. Plaadil ilutses lõpmatuse märk ja selle sees pluss ja miinus.

„*Arduinos intelligentus*,” naeris Mati. See pisike plaadike muutis sajandi alguses maailma ja igaüks, kes tahtis, sai ennast suure programmeerijana tunda.

„Kas programm on sees ikka õige?” tundis Mati huvi.

„K-S-T,” vastas Siim.

„Kurat-seda-teab,” pomisesid teised noogutades.

„Hea, kui meil oleks mõni arhailine arvuti olemas,” jätkas Siim. „Sellega saaks programme kontrollida. Aga elektrit ei ole meil ikkagi rohkem kui sinu akus.”

„Elektrit on meil lademes, vaja see kuidagi kätte saada!” Mati osutas õue päikesepaneelidele, mida kuldas särav pärastlõunapäike. „Paneme päikesejaamast mõned paneelid pihta, seome auto katusele, ja energiaallikas olemas! Siim, sa mine kruvi mõned paneelid maha. MA vaatan, kas leian siit majast veel mõne arvuti, mida pole uuendustega rikutud.”

Liisa otsustas Matiga kaasa minna.

Esimene korrus oli ilus, sest seal asus TechMuz. Aga Mati kui üks „viimastest inseneridest“ pidi jõudma oma endisesse tööruumi kolmandal korrusel. Ta polnud siin majas käinud juba ligi kümme aastat. Pärast reaalse õppetöö kadumist vähenes ka hoonele eraldatud raha ning investori ootuses hoone ülaosa lagunes ning ega seal eriti ka ei käidud. Koridorid olid täis kõike seda, mida vaja polnud, ja mida õigel ajal ei jõutud ära tassida või prügimäele viia.

„Ai!” karjatas Liisa. „Mis see on?” Ta oli koridoris otsa komistanud metallitükile, millesse oli pressitud kellegi nägu ja rida teksti.

Mati korjas plaadi üles ja ohkas: „See on tehtud mu endise instituudi rajaja Villu Tamme auks.”

„Kui aus olla, siis siit saigi see kaos meil ju alguse – olime Siimuga ju kunagi tehisintelligentsuse ja reaalse virtuaalsuse pioneerid,” vastas Liisa kurvalt. „Aga – kuidas sa oma endisesse tööruumi pääsed? Kruvikeeraja ja aku jäid Siimu kätte.”

„See üks omasid kinni ei pea,” naeris Mati. „Juba sajandi algusest!” Ta vajutas kõvasti ukselinki ning tõmbas täie jõuga.

Uks läks suure raginaga lahti.

„Näe, minu vana arvuti! Ja mõned kasutamata *Arduinos intelligentused*.”

Igaks juhuks võeti kaasa ka mõned seal vedelenud arhailised elektroonikaplokid – Mati arvas, et ei tea iialgi, kus neid vaja võib minna.

Liisaga fuajeesse tagasi jõudes nägi Mati, et Siim oli tema tööriistade abil avanud suure ukse, lükanud iseauto sisehoovi ning päikesepaneelide väljundi iseauto aku külge ühendanud. „Sa oled super!” hüüdis Mati.

„Laeb,” lausus Siim uhkelt. „Ja üsna kiiresti. Palvetame, et mitte liiga kiiresti. Arvuti saite?”

„Saime jah,” ütles Liisa.

Pärast veidi juhtmete, kruvikeerajate ning lõikuritega pusimist tegi päikesejaama külge ühendatud arvuti esimese piiksu.

„Tuleb üles!” ütlesid Siim ja Liisa kui ühest suust ning alustasid arvuti abil iseauto funktsioonide kontrolli.

Iseauto akusse veidi energiat kogutud ning automaatidest leitud söögi- ja joogikraam sinna tassitud, asuti teise linnaotsa tee. Selgus, et akutoidet läski juba vaja, sest päike oli üsna madalal.

Siim võttis juhtpuldi enda kätte ja nad hakkasid sõitma. Sõit ei tahtnud hästi õnnestuda, sest teel paiknes suvalistes kohtades SelfDrivereid, millest tuli mööda põigata.

Samal ajal kui Siim nautis päriselu-olukordi, mis meenutasid lapsepõlvemängu GTA, vestlesid Liisa ja Mati tasakesi omavahel.

„Kuidas sa suutsid mulle taaskäivituse teha?” uuris Liisa. „Ja miks sina ning Siim olite ainsad, kes teadvusele jäid?”

„Noh, see on ju lihtne,” seletas Mati. „Me mõlemad olime oma AIU uuendused kinni keeranud. Ja mina leidsin veel AIU koodist ühe augu, mis võimaldab ära vahetada saatja ja vastuvõtja sagedused. Kuigi jah, efektiivsus on siis väike ja tuleb olla teisele AIU-le üsna lähedal. Muide, ka Siim suudaks sama teha, kui ta teatud parameetrid ringi seadistaks.” Mati mõtles hetke. „Võibolla on neid „ärkvel“ olevaid inimesi veel. Aga need peavad siis juba teadma, mida nad teevad. Kui aga ei tea, on tulemuseks kaos, sest inimene on loomult nii laisk kui võimalik.”

„Kas mina saaks kah muudetud parameetreid?”

„Ei, selle tarkvaraversiooniga mitte, isegi tuli veidi vaeva näha, et sind tööle saada,” seletas Mati. „Aga ma võin sulle anda oma versiooni koos isetehtud rakendustega. Avan sulle oma failisüsteemi. Pane pea minu pea vastu ja vaata, kas näed kataloogi ‘AIUxxv3 beta’. Lae see

endale ja pane käima fail 'AImAn1d100t.com'. Nii..." Mati võpatas. „Aga mida sa nüüd teed? Kurat! Ei roni mu isiklike mälestuste kausta!”

„Hilja, hilja!” Liisa naeratas. „Ma olen eluaeg teada tahtnud, mida sa minust mõtled. Nii, mis siin siis on: „Mälestused tolmust puhtaks pühin ma, ei suuda elada ma ilma sinuta...””

„Hee, need on ainult laulusõnad! Klassikaline rokkbänd, mis ta oligi – Lõpetaja...”

Kaugemale Mati ei jõudnud, sest Liisa surus oma huuled ta suule.

„Ma teadsin, aga nüüd sain kinnituse – sa oled mind armastanud ning armastad siiani.” Liisa ohkas. „Miks sa oled terve elu oma tundeid varjanud?”

Mati punastas. „Noh, häbenesin. Ja teiseks, ma ei sobi sellise eduka inimese kõrvale nagu sina. Sa väärised oma õnne ja minu põhimõtte on, et kui kedagi armastad, siis lased tal minna, kui ta seda soovib... Ah, edasi loe juba mälestuste kaustast.” Mati silma valgusid pisarad.

„Ma olen terve elu elanud sedasi, et teen, mida tahan, aga tahan seda, mida on vaja – vaja teistel” Liisa pühkis samuti silmi. „Ja nüüd sain teada, et minu õnn oli mulle lähedal, saatis mind varjuna ning lasi vaba linnuna lennata. Aga nüüd püüdis kinni, kui mu tiivad haiget said.”

Liisa ja Mati põimised käed teineteise ümber.

Neid katkestas Siimu irvitav noomitus: „Noorpaar, lõpetage, ega te Heterobaaris ei ole! Ja kas teil selle tegevuse jaoks, mida te siin teete, kahepoolne digiallkirjastatud leping on sõlmitud? AIU kontrollib, et rahvusvahelist head tava järgitaks – *If two persons with different sex want to make snu-snu, they need to digitally sign an agreement. Or it should be made only to repopulate the human race under supervision.*”

„Sa käi pe... Siim,” teatas Liisa. „Me siin just praegu otsustasime, et me armastame teineteist. Meile pole lepingut vaja!”

„Siia me jääme!” katkestas Siim korruga „noorte armunute“ digikokkuleppeta toimingud. „Meil on kaks probleemi – aku on peaaegu tühi ja ega me siit nii lihtsalt edasi vist ei pääse.”

Nad olid läbi sõitnud viadukti alt. Selle peale oleks juba aastakümneid tagasi pidanud tulema kiirraudtee, aga projekti meenutas ainult võimas jaamahoone ning viadukt ise, mis oli nüüdseks rohtu kasvanud. Suur ristmik viadukti järel oli kõikvõimalikke sõidukeid nii täis, et möödapääsemine näis võimatu.

„Aga see?” Liisa näitas läheduses seisva *autonomous dronuse* suunas. „Me mahuksime selle peale, kui...” Siis raputas ta pead. „Ah, unustage ära. Me ei oska seda ilma keskserveri koordineerimiseta juhtida.”

„Suudame!” hüüdsid Mati ning Siim nagu ühest suust.

„Ainult meil on vaja reguleerida nelja propelleri pöörlemiskiirust täpselt sedasi, et see lendav tünder läheks sinna, kuhu vaja,” seletas Siim. „Tõsi, see nõuab erakordset keskendumist ja piinlikult täpset koostööd.”

„Aga mis puutub akudesse,” lisas Mati, „siis vaadake seda maa- ja õhusõidukite hunnikut. Kindlasti on mõnes akus piisavalt energiat.“

„Meil endal on ka energiat vaja,” ütles Liisa. „Ega õhk ja armastus ei toida“.

„Vaatame, ehk on lähedal mõni koht, kuhu on midagi söödavalt ripakile jäänud,” ütles Mati.

Eemal paistiski loojuva päikese valguses ööklubi „Kaaslane kümne minutiga“.

„Ei meeldi mulle need tavalised kohad. Kas mõnda heterobaari läheduses ei paista?” küsis Mati. „Vahet ju pole,” arvas Siim. „Keegi ei näe meid nagunii ja võime teha, mida tahame.”

Nad läksid taskulampide valguses sisse.

„Õlu!“ hüüatas Mati rõõmsalt.

„Sideminister,“ osutas Siim, ise naeru tagasi hoides. „Oleks veel tänapäeval kuskilt bensiini ka võtta...“

„Mehed, tulge mõistusele,” manitses Liisa. „Irvitada võite, aga mitte tilkagi õlut! Selle lendava tündriga hakkama saamiseks on meil kõigil head koordinatsiooni vaja.“

Õnneks leidis baaris veidi toitu, mis polnud veel halvaks läinud, ja kõik sõid kõhud täis.

„Liiga palju ei tohi, muidu ei jaksa *autonomus dronus* meid tõsta,” muigas Mati.

„Jaksab, ega me nüüd tervet tonni ka ei kaalu,” naeris Siim. „See pole ju ühe inimese vedamiseks mõeldud tünder, sinna mahub sisse viis inimest!”

„Atmega328P,” ütles Mati nostalgilise toonil, kui nad tööriistade abil *autonomous dronuse* elektroonikani jõudsid. „Mõned asjad peavad ikka ajale vastu.“

„Sardsüsteemi omapära,“ täiendas Siim. „Saab kasutada sama juhtmikroskeemi, mis programmeeritakse erinevas rakenduses erinevalt. Aga... Seesama on ju *Arduinos intelligentsuses* kasutusel! Võtame meie iseautost selle mooduli välja ja programmeerime ringi.”

Liisa ja Mati hakkasid arutlema, kuidas kaasavõetud vana arvuti abil *Arduinos intelligentsust*niimoodi programmeerida, et see juhiks nelja ratta asemel nelja tiivikut. Siim aga võttis tööriistad kaasa ja läks ümbruskonna sõidukeid „puistama“, et leida mõni enam-vähem laetud aku.

Õues oli juba üsna pime ning selges taevas kuldasku kummituslinna kõrgeid maju.

„Testime!“ Liisa osutas nelja keeratavat nuppu. „Iga nupp mõjutab ühe propelleri pöörlemiskiirust. Nende asendist sõltub, kas me tõuseme, laskume või hoopis teeme uperpalli. Seepärast tuleb neid keerata väga teadlikult. Meil on neli nuppu, las kaks keeravad ja kolmas jälgib teed. Prooviks sedasi, et Siim istub vasakul ja juhhib vasakuid mootoreid. Mati paremal ja tegeleb paremate mootoritega. Ma jälgin teed ja arvuti abil mootorite kiiruseid.”

Alguses prooviti mootoreid väikestel pööretel ja üritati õhus paigal püsida. Mati ning Siim avastasid, et kui nad nuppe ei liiguta, vaid ennast kallutavad, liigub masin nende liigutusele vastassuunas.

Nad tõusid igaks juhuks majadest kõrgemale – seal oli ohutum manööverdada ja võimaliku valeliigutuse korral rohkem aega reageerimiseks. Liisa andis juhiseid ja Siim ja Mati reguleerisid mootorite pöördeid. Sõit möödus kiirelt ja vaikides, kui tehnilised käsklused välja arvata.

„Oleme vist kohal,“ ütles Mati, kui nad endise soojuselektrijaama juurde jõudsid. Elektrit ei tootnud jaam enam mõnda aega, sest kõik olid hakanud kasutama taastuvenergia allikaid. Nüüd saatis see võrku lihtsalt etalonsagedust, mille järgi kõik hajustootjad ennast sünkroniseerisid.

„Aga kuidas sul siis elekter oli?“ küsis Siim. „Ma nägin – sul plärakast lõugas ja toas põles tuli!”

„Sa ju tead, et ma olen üks vähestest allesjäänud põikpeadest. Ehitasin oma maja elektrisüsteemi ise – see käib kaheteist-voldise alalispinge pealt. Saab akust just siis, kui vaja, ja kui Päike paistab, laetakse aku täis!“

„Tal on eluaeg olnud plaanid B, C, D... Ja me pidasime teda omal ajal veidrikuks,“ ütles Siim vaikselt häälel.

Liisa noogutas. „Küll on hea, et *dronus autonomuse* võtsime. Ilma poleks suletud territooriumile saanud,“ lisas ta. „Katsume nüüd maanduda – ja pehmelt.”

„Oleks võinud hullemini minna,“ arvas Liisa, kui nad lõpuks propellerid seiskasid. „Esimese korra kohta täitsa hea. Aga kuulake – milline vaikus !“

Vaikus valitses siingi tõepoolest.

Nad läksid endise elektrijaama hoone juurde. Siim katsus ust – see tuli lahti.

Matil valgustas taskulambiga sissepääsuandurit – see oli terve, sissemurdmisjälgi ei olnud. „Tasa,“ sosistas ta. „Midagi on siin valesti, väga valesti. See lukk saab lahti minna ainult elektri olemasolul, mitte selle puudumisel.“

Liisa ning Siim mõistsid teda poolelt sõnalt.

Koos mindi sisse ja taskulambivalgel jõuti suuremasse ruumi.

„Vaadake,“ lausus Mati vaikselt. „Kang, mille juures on silt „sünkrogeneraatori toide“, on väljalülitatud asendis. Huvitav, miks...“

Kaugemale ta oma jutuga ei jõudnud, sest ta silmadesse suunati lähedusest tugev valgusvihk.

„Andres, kuramus!” hüüdis Siim üllatunult. „Mida sina siin teed?”

„Eeeee... Voolu panen tagasi... Eeeee...“

Siimu mõte hakkas kiiresti tööle. Talle tuli meelde, kuidas nad olid koos konverentsil kuulanud ettekannet AIU süsteemi *bootloaderi* ehk käivituskoodi võimalikest turvaprobleemidest. Sisuliselt räägiti sellest samast protsessist, mille Mati oli avastanud, maha vaikinud, enda huvides ära kasutanud – ja tänu mille abile ta Liisale taaskäivituse tegi.

Siim teadis ka seda, et Andres oli AIU tiimiga üsna hiljuti liitunud ning reaalse arenduse asemel kolas ta mööda temaatilisi konverentse ja tundis ennast tähtsamana, kui ta tegelikult oli. Aga seoses liikmestaatusega oli tal ka legaalne füüsiline juurdepääs elukriitilistele süsteemidele. Uksel sissemurdmisjärgi polnud – ja elektroonikast ei jaganud Andres ka suurt midagi – järelikult pidi ta siia tulema ajal, mil elekter veel olemas oli. Ja see huvitav mäluauk – nad hakkasid kahekesi selfDriveriga lennujaamast tulema, aga vahepealsest ei mäleta ta mitte midagi.

„Näe, Andres, kang on seal!“ ütles Siim talle kindlal häälel, varjates oma kahtlusi. „Lülita see siis sisse!”

„Ah, seal? Aga mida teie siin teete?“

„Me tulime siia viga diagnoosima,“ üles Mati. „Lülita kang sisse!“

„Proovisin, ei anna tulemusi,“ vastas Andres.

„Miks sa üldse siin oled ja kuidas sa siia said?“ küsis Siim karmil häälel.

„Vaata... me sõitsime lennujaamast linna, äkki kadus elekter ära, ja kuna see koht oli lennujaamale lähedal, mõtlesin, et tulen ja lülitan sisse!”

„Aga miks siis ei lülitanud sisse? Võibolla lülitasid hoopis välj... Ai!”, karjatas Siim, sest ta tundis peas kõrvetavat valu.

Liisa ning Mati nägid Andrese käes relvataolist eset. „2.4 GHz Blaster,“ taipas Mati. „Illegaalne, aga mitte eriti tõhus.”

„Aga toimib, kui väga täpselt õigesse kohta sihtida ja sinna tugev raadiosageduslik impulss anda!“

Siim kukkus maha ja Andres suunas toru Mati poole.

„Jah, mina lülitasin voolu välja. Selleks et kogu süsteem külmutada, õigel hetkel väike koodijupp vahele sokutada ja siis kõik uuesti sisse lülitada. See võimaldaks mulle muretu pensionipõlve, ainult see neetud elekter ei tulnud tagasi. Aga nüüd on mul siin viimane „vanaaja insener“, kes kindlasti aitab mul elektri tagasi saada!“

Mati teadis, et kahe-koma-nelja gigahertsise blasteriga võib teha veel mitu head elektromagnetlainelööki, ja uuris murelikult enda poole suunatud sihikut. „Rotid on sünkronisaatori tagavaratoite kaabli läbi närinud,“ ütles Mati. „Tavaolukorras saab sünkronisaator toidet välisest elektrivõrgust mikrotootjatelt ja vastutasuks tekitab neile 50 Hz signaali, mille alusel kõik selle võrgusüsteemi vaheldid toimivad.”

„Paranda siis ära!” õiendas Andres. „Heh, tegelikult... nii lihtsat asja oskan ma ise ka parandada. Vaja ainult teid enne välja lülitada. Näe, Siim juba vedeleb seal, nüüd on sinu kord. Ja teil oli keegi kolmas veel...”

„See kolmas olen mina,” ütles Liisa. „Ma olen otse su selja taga.” Nende sõnadega pani ta oma pea vastu Andrese pead ja Andres jäi seisma, ühe koha peal, käsi relvaga välja sirutatud.

„Korras,” ütles Liisa. „Elagu *Deliriums instagrammus!* Nagu näha, võib see ka kasulik olla. Aitäh, Mati, et enne koodi jagasid. Kui tema AIU kokku jooksutasin, leidsin mingi kausta – „Valitseja 2050”. Tegin koopia. Aga kuidas Siimuga on?”

Mati ning Liisa läksid Siimu juurde ja puudutasid teda.

Siim avas muiates silmad. „Kerge ehmatus – ma vist kukkusin kiiremini, kui nende lainete tõhusamaks toimeks vajalik oleks. Igaks juhuks olin vait ja valmistusin õigel hetkel õigesse kohta lööma.” Siim ajas ennast püsti. „Tubli, Liisa! Aga räägi, mida sisaldab kaust „Valitseja 2050?”

Liisa avas oma AIU-s virtuaalse mõtetelugemisprogrammi. „Lühidalt tundub Andrese plaan selline. Kui te konverentsil käisite, kuulis ta, et AIU laadimiskood ehk *bootloader* sisaldab auku, mis aktiveerub, kui õigel ajal saata neile teatud koodijada, ning et sinna on võimalik istutada kood, mida saab käivitada see, kes selle sinna pani. Andres teadis, et tal on vähe aega, sest veaparandusi juba kirjutati. Ja nii ta kasutas ära juhust, jootis Siimule sisse unerohuga kohvi. Siis lasi ta SelfDriveril ennast siia tuua ja kamandas auto Siimu koju viima. Tuli siia sisse, tõmbas selle „pistiku” välja, ootas, kuni inimesed hanguvad, ja pani „pistiku” ehk lüliti sisse tagasi. Ise lootis ta vahepeal läbi AIU ühendust võtta keskserveriga, et inimeste taaskäivitamise ajal kood nende AIU-desse laetaks. Aga seade ei läinud enam käima ja elektrimaailmas on ta loll, mis loll!”

„Näe, ongi aku kõrval juhtmed puhta ära näritud,” näitas Siim.

„Ei jää muud üle, kui juhtmed ära vahetada,” täheldas Mati.

Mehed hakkasid tööle.

„Nii, tähtis hetk inimkonna jaoks,” ütles Mati, kui viimast juheta aku plussklemmi külge hakkas ühendama.

Vaevalt oli ta juhtme külge saanud, kui Siim talle selga hüppas ja karjatas: „Ei! Ei tohi!”

„Mis sul viga on?” küsis Mati. „Täitsa ära keeranud. Oled nüüd Andresega samas pundis?”

„Vaata!” Siim suunas Mati käe koos valgusega üles. „Kaameraid näed? Sa ju viimane elusolev insener – võiksid taibata!”

„Ai sa raisk, selle unustasime ära! Sada kakskümmend kaheksa megapikslit... Need salvestavad kõik, nii kui neile särtsu antakse. Me oleks ka praegu peale jäänud – seleta siis pärast, et tulime heade kavatsustega.”

„Aga mida siis teeme?“ küsisid Siim ja Liisa kooris.

„Mõtleme,“ ütles Mati rahulikult. „Aega meil on. Ja meil on ka Andres...“

„Ei, ainult mitte tema,“ palusid teised.

Aga Mati jätkas: „Igal juhul peame siit enne lahkuma, kui sünkronisaator tööle hakkab ja käivitab kõik mikrojaamad, mis omakorda tagavaratoite akut laadima hakkavad. Meie oleme selleks ajaks juba kadunud.“

„Ja Andres jääb siia kaamerate ette,“ lisas Liisa. „Tal tuleb lihtsalt teatud asjad AIU-st ära kustutada ja pikendada alglaadimisaega - et ta enne turvameeste kohalejõudmist ennast üles ei laeks. Lihtne. Aga meil on vaja ehitada abivahend, mis akule plussklemmi juhtme alles siis külge paneks, kui meie juba kaugel oleme,“ arutles ta edasi. „See on juba keerulisem.“

„Kasutame vana head füüsikat!“ tuli Siim omapärasele ideele. „Palju meil joogipudeleid ja juhtmeid on?“

„Just!“ hüüdis Mati. „Teeme pudelile augu sisse, siis hakkab see tühjaks tilkuma. Teatud aja pärast muutub nii kergeks, et vabastab vasturaskuse. Vasturaskuse paneme aga aku plussklemmi ja selle peal oleva juhtme peale. See kukub sinna ja sulgeb elektriahela. Meie laseme enne jalga ja Andres las seisab siin koos oma blasteriga.“

Mõeldud-tehtud – pudelitest ja juhtmetest koostati üsna omapärane süsteem ja ühte pudelisse tehti auk, kust hakkas kohe vedelikku välja pritsima.

„Kiiresti! Meil on vaid mõni minut aega!“ hõikas Siim. „Kiiresti lendavasse tündrisse!“

„Aga kui ei õnnestu?“ muretses Liisa.

„Peab, õnnestuma! Ja noh, kui ei õnnestu, tuleme tagasi ja kordame!“ hüüdis Mati jooksu pealt.

Nad tõusid tündriga lendu ja sõitsid eemale.

Ja siis see juhtus! Õhus olles nägid nad, kuidas kummituslinnas hakkas süttima tänavavalgustus ja sõidukid üritasid oma asendit korrastada.

„Teevad restarti,“ muheles Siim.

Korraga tundsid kõik kolm, et ka nende AIUd võtavad vastu taaskäivituse signaali.

„Ei lähe enam läbi,“ ütles Liisa. „Nüüd käivitan ennast ise, kui tahan!“

Nad maandasid oma tündri kõrvalises kohas ja kõndisid sellest ruttu eemale – enne kui ilmuvad uudishimulikud.

Siim kibeles minema. „Ma pean kaduma! Lähen koju ja vaatan, et mu väiksed Fortnite'i-hoolikud pole viga saanud ja suudavad iseseisvalt toimetada. Äkki vajavad topelkäivitust. Aga

ausõna – ilma koostöö ja usalduseta ei oleks me hakkama saanud.” Siim peatus. „Ja veel üks asi. Mitte kellelegi mitte ühtegi sõna! See, et me suudame manipuleerida AIU süsteemiga, peab jääma meie saladuseks! See teadmine võib tuua halba, nagu nägite. Teid ma usaldan, te olete tõelised... sõbrad. Saame millalgi kokku mõnes Heterobaaris!“ olid Siimu sõnad, enne kui ta juhusliku SelfDriveriga pimedusse kadus.

„Maailm on jälle endine,“ ohkas Liisa.

„Nagu ka meie,“ ütles Mati.

„Aga... võibolla see, mis juhtus, oli vaid uni? Kui seda ei juhtunudki päriselt?“ arvas Liisa.

„Uni, mida me kolmekesi ühtemoodi nägime?“ kahtles Mati. „Aga jah, kes kurat neid tänapäeva reaalsuse trikke teab?“

„Aga ühte tean ma kindlalt,“ sosistas Liisa ning võttis Mati ümbert kõvasti kinni. „Ma tean, et sina oled mu jaoks päriselt olemas!“

Martin Jaanus 19.11.2019